

حکایت مرد بقال و طوطی

تألیف مولانا جلال الدین محمد بلخی

مثنوی معنوی

دفتر اول

براساس نسخه‌ی رینولد نیکلسون

انتشارات ارگ نواندیش

اهواز - ۱۳۹۲

حکایت مرد بقال و طوطی

تألیف مولانا جلال الدین محمد بلخی

مثنوی معنوی

دفتر اول

ناشر: انتشارات ارگ نواندیش

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۲

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۸۹-۲۶-۲ - ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۸۹-۲۶-۲ ISBN: 978 - 600 - 7089 - 26 - 2

قیمت: ۴۸۰۰ تومان

انتشارات ارگ نواندیش

اهواز: پردیس، مجتمع مولوی، بلوک ۱۵، واحد ۱۱

تلفن: ۰۹۱۲۳۲۱۷۵۴۴ - ۳۳۵۲۵۲۳

سرشناسه : مولوی، جلال الدین محمد بن محمد، ۶۰۴ - ۶۷۲ ق

عنوان قراردادی : مثنوی برگزیده

عنوان و نام پدیدآور: حکایت مرد بقال و طوطی، براساس نسخه رینولد

نیکلسون/ تألیف مولانا جلال الدین محمد بلخی.

مشخصات نشر : اهواز: ارگ نواندیش، ۱۳۹۲

مشخصات ظاهری : ۲۱۲ ص.

فروست : مثنوی معنوی : دفتر اول

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۸۹-۲۶-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع : شعر فارسی - قرن ۷ ق.

شناسه افزوده: نیکلسون، رندالین، ۱۸۶۸ - ۱۹۴۵ م، مصحح

رده بندی کنگره: ص ۱۱۳۹۲/PIR۵۲۹۹

رده بندی دیویی : ۸۱۳/۳۱

شماره کتابشناسی ملی : ۳۲۹۰۷۹۶

فهرست

۱۵	 مقدمه
۱۷	 نقد حال
۱۸	 حکایت عاشق شدن پادشاهی بر کنیزکی و خریدن
۱۹	 ظاهر شدن عجز حکیمان از مواجهه کنیزک بر پادشاه و روی
۲۱	 از خداوند ولی التوفیق در خواستن توفیق رعایت ادب در
۲۱	 ملاقات پادشاه با آن طبیب الهی که در خویش بشارت داده
۲۲	 بردن پادشاه آن طبیب را بر سر بیمار تا حال او را ببیند
۲۴	 خلوت طلبیدن آن ولی از پادشاه با کنیزک جهت دریافت رنج
۲۶	 دریافتن آن ولی رنج را و عرض کردن رنج او را پیش پادشاه
۲۶	 فرستادن شاه رسولان به سمرقند به آوردن زرگر
۲۸	 بیان آنکه کشتن و زهر دادن مرد زرگر به اشارت الهی بود، نه
۲۹	 حکایت مرد بقال و طوطی و روغن ریختن طوطی در دکان
۳۲	 داستان آن پادشاه جهود که نصرانیان را می کشت از بهر
۳۳	 آموختن وزیر مکر پادشاه را
۳۳	 تلبیس وزیر با نصارا

- قبول کردن نصارا مکر وزیر را ۳۴
- متابعت کردن نصارا وزیر را ۳۵
- قضه دیدن خلیفه لیبی را ۳۶
- بیان حسد وزیر ۳۸
- فهم کردن حاذقان نصارا، مکر وزیر را ۳۸
- پیغام شاد پنهان مکر وزیر را ۳۹
- بیان دوازده بسط از نصارا ۳۹
- تخلیط وزیر در احکام انجیل ۳۹
- بیان آنکه این اختلافه در صورت روش است، نه در ۴۱
- بیان خسارت وزیر در این مکر ۴۲
- مکر دیگر، انگیختن وزیر در اضلال قوم ۴۳
- دفع گفتن وزیر مریشان را ۴۴
- مکر کردن مریدان که، خلوت را بشکن ۴۵
- جواب گفتن وزیر کنه، خلوت را نمی شکنم ۴۵
- اعتراض مریدان بر خلوت وزیر ۴۶
- نومید کردن وزیر مریدان را از رفض خلوت ۴۸
- ولیعهد ساختن وزیر هر یک امیر را جدا جدا ۴۸
- کشتن وزیر خویشتن را در خلوت ۴۹
- طلب کردن اقامت عیسی 7 از امرا که، ولیعهد از شما ۴۹
- منازعت امرا در ولیعهدی ۵۰
- تعظیم نعت مصطفی 9 که مذکور بود در انجیل ۵۲
- حکایت پادشاه جهود دیگر که در هلاک دین عیسی ۵۳

۵۴	آتش کردن پادشاه جهود و بت نهادن پهلوی آتش که هرکه،
۵۵	به سخن آمدن طفل در میان آتش و تحریر کردن خلق را در
۵۶	کژماندن دهان آن مرد که نام محمد ۹ را به تسخر خواند
۵۷	عتاب کردن آتش را آن پادشاه جهود
۵۸	قضه‌ی باد که در عهد هود ۷ قوم عاد را هلاک کرد
۵۹	طنز و انکار کردن پادشاه جهود و قبول ناکردن
۶۰	بیان توکل و ترک جهد گفتن نخجیران به شیر
۶۱	جواب گفتن شیر نخجیران را و فایده‌ی جهد گفتن
۶۱	ترجیح نهادن نخجیران توکل را بر جهد و اکتساب
۶۱	ترجیح نهادن شیر جهد و اکتساب را بر توکل و تسلیم
۶۱	ترجیح نهادن نخجیران توکل را بر اجتهاد
۶۲	باز ترجیح نهادن شیر جهد را بر توکل
۶۳	باز ترجیح نهادن نخجیران توکل را بر جهد
۶۳	نگریستن عزرائیل بر مردی و گریختن آن مرد در سرای
۶۴	باز ترجیح نهادن شیر جهد را بر توکل و فواید جهد
۶۵	مقرر شدن ترجیح جهد بر توکل
۶۶	انکار کردن نخجیران بر خرگوش در تأخیر رفتن بر شیر
۶۶	جواب خرگوش نخجیران را
۶۶	اعتراض نخجیران بر سخن خرگوش
۶۶	جواب خرگوش نخجیران را
۶۷	ذکر دانش خرگوش و بیان فضیلت و منافع دانش
۶۸	باز طلبیدن نخجیران از خرگوش سرانندیشه‌ی او را

- ۶۸ منع کردن خرگوش راز را از ایشان
- ۶۹ قصه‌ی مکر خرگوش
- ۷۰ تاویل رکیک مگس
- ۷۰ تولید شیر از دیر آمدن خرگوش
- ۷۱ هم در بیان مکر خرگوش
- ۷۲ آمدن خرگوش نزد شیر و خشم شیر بر وی
- ۷۴ عذر گفتن خرگوش
- ۷۵ جواب گفتن شیر خرگوش را و روان شدن با او
- ۷۶ قصه‌ی هدهد و سلیمان در بیان آنکه چون قضا آید
- ۷۷ طعنه‌ی زاغ در دعوی هدهد
- ۷۷ جواب گفتن هدهد طعنه‌ی زاغ را
- ۷۷ قصه‌ی آدم ۷ و بستن قضا نظر او را از مراعات
- ۷۹ پای واپس کشیدن خرگوش از شیر چون نزدیک چاه رسید
- ۸۰ پرسیدن شیر از سبب پا واپس کشیدن خرگوش
- ۸۱ نظر کردن شیر در چاه و دیدن عکس خود را و آن
- ۸۲ مژده بردن خرگوش سوی نخجیران که شیر در چاه افتاد
- ۸۳ جمع شدن نخجیران گرد خرگوش و ثنا گفتن او
- ۸۴ تفسیر زَجَعْنَا مِنْ جِهَادِ الْأَصْغَرِ إِلَيَّ جِهَادِ الْأَكْبَرِ
- ۸۵ آمدن رسول روم تا امیرالمؤمنین عُمَر و دیدن کرامات وی
- ۸۶ یافتن رسول روم، عُمَر را خفته در زیر نخل
- ۸۷ سلام کردن رسول روم عُمَر را
- ۸۸ سؤال کردن رسول روم از عُمَر

- ۸۹ اضافت کردن آدم آن زلت را به خویشتن که «زَبْنَا ظَلَمْنَا» و
- ۹۱ تفسیر آیهی: وَ هُوَ مَعَكُمْ أَيْنَمَا كُنْتُمْ.....
- ۹۱ سؤال کردن رسول از عَمَر از سبب ابتلای ارواح با این آب و
- ۹۲ در سر آنکه: «مَنْ أَرَادَ أَنْ يَجْلِسَ مَعَ اللَّهِ فَلْيَجْلِسْ».....
- ۹۳ قصه‌ی بازرگان که طوطی او را پیغام داد به طوطیان.....
- ۹۴ صفت اجنجه‌ی طلیور تَقُولُ الهی.....
- ۹۴ دیدن خواجه طوطیان هندوستان را در دشت و پیغام.....
- ۹۵ تفسیر قول فریدالدین العطار.....
- ۹۶ تعظیم ساحران مر موسی 7 را که چه می‌فرمایی؟.....
- ۹۷ باز گفتن بازرگان با طوطی آنچه دید از طوطیان هندوستان.....
- ۹۹ شنیدن آن طوطی حرکت آن طوطیان و مردن آن طوطی در.....
- ۱۰۳ تفسیر قول حکیم.....
- ۱۰۳ در معنی قوله 7: إِنْ سَعْدَا لَغَيُورٌ وَأَنَا أَغْيَرُ مِنْ سَعْدٍ وَاللَّهُ أَغْيَرُ.....
- ۱۰۳ متی و مِنْ غَيْرِيهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَّنَ.....
- ۱۰۵ رجوع به حکایت خواجه‌ی تاجر.....
- ۱۰۶ برون انداختن مرد تاجر طوطی را از قفس و پریدن.....
- ۱۰۷ وداع کردن طوطی خواجه را و پریدن.....
- ۱۰۷ مضرت تعظیم خلق و انگشت‌نما شدن.....
- ۱۰۸ تفسیر ماشاء الله کان.....
- ۱۱۰ داستان پیر جنگی که در عهد عَمَر از بهر خدا روز بینوایی.....
- ۱۱۲ در بیان این حدیث که: إِنْ لَزِغْتُمْ فِي أَيَّامِ ذَهْرِكُمْ تَفْحَابُ أَلَا.....
- ۱۱۴ قصه‌ی سؤال کردن عایشه از مصطفی 7 که امروز باران.....

- تفسیر بیت حکیم ۱۱۶
- در معنی این حدیث که: «اَعْتَمُوا بَرْذَ الرَّبِيعِ...» الی آخر ۱۱۶
- پرسیدن صدیقیه (رض) از مصطفی 6 که سز باران امروزینه ۱۱۷
- بقیه‌ی قصه‌ی پیر جنگی و بیان مخلص آن ۱۱۸
- در خواب گفتن هاتف مرعمر را که، چندین زر از بیت‌المال ۱۱۹
- نالیدن ستورین حنانه، چون برای پیغامبر 9 منبر ساختند که، ۱۲۰
- اظهار معجزه‌ی پیغامبر 9 به سخن آمدن سنگریزه در دست ۱۲۲
- ابوجهل علیه‌اللعنه و گواهی دادن سنگریزه بر حقیقت محمد ۹ ۱۲۲
- بقیه‌ی قصه‌ی مطرب و پیغام رسانیدن عمر با او آنچه هاتف ۱۲۲
- گردانیدن عمر نظر او را از مقام گریه که، هستی ست به مقام ۱۲۴
- تفسیر دعای آن دو فرشته که، هر روز بر سر هر بازاری ۱۲۵
- قصه‌ی خلیفه که در گرم در زمان خود از حاتم طایی گذشته ۱۲۶
- قصه‌ی اعرابی درویش و ماجرای زن او با او به سبب ۱۲۷
- مغرور شدن مریدان محتاج به مدعیان مزور و ایشان را شیخ و ۱۲۷
- در بیان آنکه نادر افتد که مریدی در مدعی مزور اعتقاد به ۱۲۸
- صبر فرمودن اعرابی زن را و فضیلت صبر و فقر گفتن با ۱۲۹
- نصیحت کردن زن مرثوی را که سخن افزون از قدم و از ۱۳۰
- نصیحت کردن مرد مرزن را که در فقیران به خواری منگر و ۱۳۲
- در بیان آنکه جنبیدن هر کسی از آن جاکه وی است، هر کس ۱۳۳
- مراعات کردن زن شوهر را و استغفار نمودن از گفته‌ی خویش ۱۳۴
- در بیان این خبر که: «اِنَّهُمْ يَغْلِبُ الْعَاقِلُ وَيَغْلِبُهُنَّ الْجَاهِلُ» ۱۳۶
- تسلیم کردن مرد خود را به آنچه التماس زن بود از طلب ۱۳۶

- در بیان آنکه موسی و فرعون هر دو مسخّر مشیتند، چنان که ۱۳۷
- سبب حرمان اشقیا از دو جهان که: «خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ» ۱۳۹
- حقیر و بی‌خشم دیدن دیده‌های حسّ صالح و ناقه‌ی صالح را، ۱۴۰
- در معنی آنکه: «مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ» ۱۴۳
- در معنی آنکه آنچه ولی کند، مرید را شاید گستاخی کردن و ۱۴۴
- مخلص ماجرای عرب و جنت او ۱۴۵
- دل نهادن عرب بر آسمان طبر خویش و سوگند خوردن که ۱۴۶
- تعیین کردن زن طریق طلب روزی کدخدای خود را و قبول ۱۴۸
- هدیه بردن عرب سبوی آب باران از میان بادیه سوی بغداد به ۱۴۹
- در نمد دوختن زن عرب سبوی آب باران را و مهر نهادن بر ۱۵۰
- در بیان آنکه، چنان که گدا عاشق گزم است و عاشق کریم ۱۵۱
- فرق میان آنکه درویش است به خدا و تشنه‌ی خدا و میان ۱۵۲
- پیش آمدن نقیبان و دربانان خلیفه از بهر اکرام اعرابی و ۱۵۳
- در بیان آنکه عاشق دنیا بر مثال عاشق دیواری است که بر او ۱۵۴
- مَثَل عرب: «إِذَا زُنَيْتَ فَأَازِنِ بِالْحَرَّةِ وَإِذَا سُرِقَتْ ۱۵۵
- سپردن عرب هدیه را، یعنی سبوی را به غلامان خلیفه ۱۵۵
- حکایت ماجرای نحوی و کشتیان ۱۵۶
- قبول کردن خلیفه هدیه را و عطا فرمودن باکمال بی‌نیازی از ۱۵۷
- در صفت پیر و مطاوعت وی ۱۶۱
- وصیت کردن رسول ۹ علی ۷ را که، چون هر کسی به نوع ۱۶۲
- کبودی زدن قزوینی بر شانه گاه صورت شیر و پشیمان شدن ۱۶۳
- رفتن گرگ و روباه در خدمت شیر به شکار ۱۶۴

- ۱۶۶ امتحان کردن شیر گری را و گفتن که: پیش ای ای گری!
- ۱۶۷ قصه‌ی آن که در یاری بکوفت. از درون گفت: کیست؟
- ۱۶۸ صفت توحید
- ۱۶۹ ادب کردن شیر گری را که، در قسمت، بی ادبی کرده بود.
- ۱۷۰ تهدید کردن نوح 7 مر قوم را که، با من می‌چید که من روی
- ۱۷۱ نشان دادن پادشاهان صوفیان عارف را پیش روی خویش تا
- ۱۷۲ آمدن مهمان پیش یوسف 7 و تقاضای یوسف از او تحفه و
- ۱۷۳ گفتن مهمان یوسف را که اینده‌ی او ردمت ارمغان، تا هر بار.
- ۱۷۵ مرتعد شدن کاتب وحی به سبب آنکه پرتو وحی بر او زد آن.
- ۱۷۸ دعا کردن بلعم باعور که، موسی و قومش را از این شهر که.
- ۱۷۹ اعتماد کردن هاروت و ماروت بر عصمت خویش و آمیزی
- ۱۸۰ باقی قصه‌ی هاروت و ماروت و نکال، و عقوبت ایشان هم در
- ۱۸۱ به تیادت رفتن گر بر همسایه‌ی رنجور خویش.
- ۱۸۳ اول کسی که در مقابله‌ی نص قیاس آورد، ابلیس بود.
- ۱۸۴ در بیان آنکه حال خود و مستی خود پنهان باید داشت
- ۱۸۶ قصه‌ی مری کردن رومیان و چینیان در علم نقاشی
- ۱۸۸ پرمیدن پیغامبر 9 مر زید را، امروز چونی و چون
- ۱۹۲ متهم کردن غلامان و خواجه تاشان مر لقمان را که آن
- ۱۹۳ بقیه‌ی قصه‌ی زید در جواب رسول 9.
- ۱۹۵ گفتن پیغامبر 9 مر زید را که این سر را فاش تر
- ۱۹۶ بلا زگشتن به حکایت زید
- ۱۹۷ آتش افتادن در شهر به ایام عمر

- ۱۹۸ خدو انداختن خصم بر روی امیرالمؤمنین علی 7 و انداختن.....
- ۲۰۰ سؤال کردن آن کافر از علی 7 که، چون بر چون منی.....
- ۲۰۱ جواب گفتن امیرالمؤمنین علی 7 که سبب افکندن شمشیر از.....
- ۲۰۴ گفتن پیغامبر 9 به گوش رکابدار امیرالمؤمنین 7.....
- ۲۰۶ تعجب کردن آدم 7 از ضلالت ابلیس و تعجب آوردن.....
- ۲۰۸ بازگشتن به حکایت امیرالمؤمنین علی 7 و مسامحه کردن او.....
- ۲۰۸ آمدن رکابدار علی 7 که از بهر خدا مرا بکش و از این.....
- ۲۰۹ بیان آنکه فتح طلبیدن پیغامبر 6 مگه را و غیر مگه را جهت.....
- ۲۱۰ گفتن امیرالمؤمنین علی 7 با قرین خود که، چون خدو.....